

Aardappelrassenproef 1944.

Deze proef is een voortzetting van de in de jaren 1941 - 1943 genomen proeven. wederom werd door de N.V. van Rijn te 's-Gravenzande hiervoor een perceel grond beschikbaar gesteld. De proef lag ditmaal vrijwel op hetzelfde terrein als in 1942. Aan de Westzijde werd het perceel met eenige tusschenruimte begrensd door de Noordlandse dijk; aan de Zuidzijde door een greppel en aan de Oostzijde door een haag. Langs de Westzijde liep het perceel eenigszins schuin af. Op het breedste gedeelte waren hier de laatste³ veldjes gelegen (no's 61, 62 en 63) en in het verlengde hiervan werd Roode Eersteling geteeld (hiervan waren veel poters over).

De grond bestond weer uit overwegend zand, ongeveer als in 1942. Deze grond was van te voren gemest met 2 kg patentkali, 1½ kg zwavelzure ammoniak en 1 kg superfosfaat per m². Deze bemesting is ondergeploegd. Bovendien is het geheele perceel bedekt met 3 ton rotte mest om stuiven te voorkomen.

Het perceel werd evenals bij de vorige proeven verdeeld in een aantal vierkante veldjes, op elk waarvan 64 knollen uitgepoot werden bij een plantafstand van 50 x 50 cm. Tusschen elk veldje werd 1 rij overgeslagen, zoodat de veldjes gescheiden waren door een pad van 1 m breedte. De hoeken van de veldjes werden weer aangegeven door tonkinstokken. Er werden ditmaal 7 rassen, elk op 9 veldjes vergeleken. In totaal waren er dus 63 veldjes. In de lengte-richting (van Noord naar Zuid) lagen telkens 10 veldjes achter elkaar. In de breedte-richting lagen dus 6 veldjes naast elkaar, terwijl bovendien langs de Westzijde nog 3 veldjes in lengte-richting gelegen waren. Telkens werd op 3 naast elkaar gelegen veldjes (in Oost-West richting) hetzelfde ras gepoot. Deze veldjes werden dan op verschillend tijdstip geoogst (zie plattegrond-tabel 1).

De volgende 7 rassen werden in de proef betrokken: Eersteling, Roode Eersteling, Nederlander, Rietsema, Eigenheimer, Dorst en van der Slikke. Op de veldjes 1 tot en met 7 lagen deze rassen in de genoemde volgorde, daarna in andere volgorde (zie plattegrond-tabel 1).

De aardappels werden op 2 April gelegd. De rassen Dorst en van der Slikke batonden uit klein pootgoed. Van de overige rassen was het pootgoed grooter, in 't bijzonder van Eersteling, Roode Eersteling en Eigenheimer.

Op 19 April, 26 April en 3 Mei werd het percentage opgekomen aardappelen gecontroleerd (tabellen 2, 3 en 4). De verschillen in opkomst waren niet groot. Op eerstgenoemde datum was alleen bij de

rassen *Eersteling* en *Nederlander* op alle veldjes reeds een gedeelte opgekomen. De van der Slikke was wel één van de traagst opkomende rassen, wat vooral bleek op de laatste controle-datum. Het ras *Dorst* leverde aanvankelijk zeer zwakke spruiten.

Over het algemeen was de opkomst goed. Op 24 Mei en 7 Juni werd het aantal oren plaatsen per veldje opgeteekend, en wel voor de randrij (maximaal 23 planten) en voor het eigenlijke proefveldje (maximaal 36 planten) afzonderlijk. Dit betreft dus het aantal niet opgekomen of afgestorven planten. Het op laatst genoemde datum getelde aantal planten werd gebruikt voor de omrekening van de opbrengstcijfers per plant. Bovendien kwamen er een aantal zwak ontwikkelde planten voor, hetwelk eveneens genoteerd is (zie de tabellen 5, 6, 7 en 8). Hieruit blijkt, dat in de rassen van der Slikke, *Dorst* en *Roode Eersteling* nog de meeste open plekken en zwakke planten voorkwamen.

Op 3 Mei werd de vlugheid van de eerste loofontwikkeling gecontroleerd (tabel 9). Bij de *Eersteling* was op alle veldjes een snelle eerste loofontwikkeling waar te nemen en bij de rassen *Nederlander*, *Eigenheimer* en van der Slikke op een deel van de veldjes. Vooral bij laatstgenoemde beide rassen waren de verschillen tussen de afzonderlijke veldjes echter zeer groot. Op veldje 56 (*Eersteling*) werd op deze datum 1 plant met mozaïek-symptomen waargenomen en op veldje 63 (*Dorst*) vele planten met gele bladranden.

In de nacht van 9 op 10 Mei trad een zware beschadiging van het gewas tengevolge van nachtvorst op. Na de nachtvorst werd het geheele perceel geschoffeld. De Oostzijde van het terrein (onmiddellijk langs de haag gelegen) heeft het meest te lijden gehad van den nachtvorst. Hoe verder de perceeltjes van de haag afgelegen waren, des te geringer was de beschadiging. Een week daarna (17 Mei) werd de loofontwikkeling gecontroleerd (tabel 10), waarbij de cijfers duidelijk de invloed van de nachtvorstbeschadiging naar voren komt. Aan de Oostzijde, langs de haag, treft men de laagste cijfers aan. Duidelijke verschillen tussen de rassen konden niet geconstateerd worden. Wellicht hebben de rassen *Roode Eersteling*, *Pietsema* en *Dorst* iets meer geleden dan de andere.

Op 24 Mei en 7 Juni werd wederom de loofontwikkeling gecontroleerd (tabellen 11 en 12). Ook op deze data overheerschte nog de invloed van de nachtvorst-beschadiging. Daardoor was het moeilijk de verschillen in de latere loofontwikkeling tussen de rassen vast te stellen. Toch werd de indruk verkregen, dat de rassen *Eigenheimer*, van der Slikke en *Dorst* een forscher gewas gemaakt hebben dan de rassen *Nederlander*, *Eersteling* en *Roode*.

terwijl het ras Rietsma hier tusschen in stond.

Tijdens de 2de opkomst-contrôle op 26 April werd tevens een aantekening gemaakt betreffende den stand van het gewas (tabel 13). Deze was n.l. op sommige veldjes zeer ongelijk. In het bijzonder was dit het geval bij de rassen Roode Eersteling en Rietsma, terwijl bij Eigenheimer en Eersteling de stand het gelijkmatigst was.

Op 10 Mei werd het percentage door den nachtvorst beschadigde planten opgeteekend (tabel 14). Ook uit deze cijfers blijkt weer, dat de schade aan de Oostzijde langs de haag het hevigst was. De verschillen tusschen de rassen waren echter gering, behoudens het opvallende feit, dat op 3 Eigenheimer-veldjes aan de Noord-Westzijde een veel grooter aantal beschadigde planten voorkwam dan op de aangrenzende veldjes. Op 17 Mei is nog een waardeering gegeven voor het herstel van de nachtvorstbeschadiging (tabel 15). Ook deze gegevens zijn voor de veldjes langs de haag het ongunstigst. De rassen Roode Eersteling en Dorst herstelden het langzaamst.

Op 14 Juni werd de eerste bloei gecontroleerd. Daarbij werd de aanwezigheid van bloemknoppen en geopende bloemen voor elk veldje genoteerd (tabel 16). Merkwaardig was dat Eigenheimer dit jaar met het ras Dorst tot de vroegst bloeiende behoorde, het ras van der Slikke was daarentegen wel het laatst in bloei.

Op ziekten in het loof is dit jaar niet gecontroleerd, daar in verband met den oorlogstoestand tevergeefs gewacht werd op de komst van de deskundigen uit Wageningen. Op 21 Juni werd een begin van afsterving van het loof bij het ras Eersteling vastgesteld. De gezondheidstoestand van de knollen werd alleen op de eerste oogstdatum gecontroleerd. Over het algemeen maakten deze een gezonden indruk. Aardappelziekte, kringrigheid, holle aardappels en blauwkleuring kwamen niet voor. Wel kwam bijna overal een lichte schurft-aantasting voor (tabel 17). Alleen de knollen van de Roode Eersteling waren op alle veldjes mooi gaaf.

De 3 achtereenvolgende rooifingen hadden plaats op resp. 5, 12 en 20 Juli. Alleen van het centrale veldje van 36 planten werd de opbrengst bepaald. De geoogste knollen werden weer gesorteerd in 4 groepen, n.l. maat > 45 mm, maat 35-45 mm, maat 28-25 mm en maat < 28 mm. In de tabellen 18, 19, 20 en 21 vindt men het aantal kg aardappels van deze sorteeringen, dat op de diverse veldjes geoogst werd. Op deze tabellen staat de oogstdatum van elk veldje vermeld. Verreweg de meeste knollen werden geoogst van de maat 35-45 mm (tabel 19). Vooral in deze tabel, alsmede in tabel 22, waarin de totale opbrengst van elk veldje vermeld staat (alle maten tezamen), komt duidelijk de invloed van de nachtvorstbeschadiging

tot uiting. De oostelijke helft van het perceel heeft aanzienlijk minder opgeleverd dan de Westelijke helft. Smaakproeven en verzending van monsters voor kookproeven, chemisch onderzoek en vitamine-onderzoek had niet plaats.

In tabel 23 staat de opbrengst vermeld op de 1ste rooidatum, opgegeven in kg per 27 m² (= oppervlakte van de 3 veldjes tesamen). De opbrengsten waren aanzienlijk lager dan in de beide voorgaande jaren, hetgeen wel hoofdzakelijk een gevolg geweest zal zijn van de nachtvorstschade. Toch waren de opbrengsten nog hoger dan in 1941. Dit hangt samen met de omstandigheid, dat dit jaar de oogstdata later gekozen zijn dan in de voorafgaande jaren, juist in verband met de stilstand in ontwikkeling tengevolge van de nachtvorstbeschadiging. Het ras van der Slikke leverde op deze 1ste oogstdatum ondubbelzinnig de hoogste opbrengst. Roode Eersteling en Eersteling stonden met ongeveer gelijke opbrengsten op de 2de en 3de plaats. De rassen Nederlander en Eigenheimer leverden naar verhouding veel kleine knolletjes (maat (28 mm); deze waren blijkbaar nog onvoldoende uitgegroeid.

Op de 2de en 3de rooidatum (opbrengsten vermeld in de tabellen 24 en 25) hadden de rassen Rietsema en Nederlander de Eersteling en Roode Eersteling verdrongen. Bij een wat latere oogstdatum schijnen beide laatstgenoemde rassen zich niet in de topgroep te kunnen handhaven. Dit zou juist samen kunnen hangen met de omstandigheid, dat deze rassen uitgesproken vroeg zijn.

De totale opbrengst per ras (van alle 3 oogstdata tesamen) staat opgegeven in tabel 26 (in kg per 81 m² = oppervlakte van 9 veldjes tesamen). Hierin staat het ras van der Slikke bovenaan. Dit ras heeft in 1944 dus wel een zeer goeden indruk gemaakt, daar het zoowel in totaal opbrengst als in opbrengst op de 1ste rooidatum bovenaan stond. Typisch is bovendien, dat bij dit ras in het geheel geen bonken voorkwamen. De totaal opbrengst was bij het ras Rietsema slechts weinig minder dan bij van der Slikke, de opbrengst op de 1ste oogstdatum liet echter wel wat te wensen over. De totaal opbrengst van het ras Nederlander was aanzienlijk minder, terwijl ook de opbrengst op de 1ste rooidatum nog minder was dan bij Rietsema. De totaal opbrengst van de rassen Eersteling en Roode Eersteling was praktisch gelijk en nog wat minder dan bij Nederlander; de opbrengst op de 1ste oogstdatum was echter behoorlijk. De totaal opbrengst van de rassen Dorst en Eigenheimer was nog weer aanzienlijk minder (bij Eigenheimer het laagst). Deze beide rassen leverden ook op de eerste rooidatum verreweg de laagste opbrengst. Bij het ras Dorst kwamen veel meer bonken voor dan

bij de andere rassen.

In tabel 27 staat de opbrengst van elk veldje vermeld, gerangschikt naar het ras. Bovendien is hier de gemiddelde opbrengst per plant aangegeven. Deze was bij de rassen van der Slikke en Rietsema het hoogst, bij de rassen Nederlander, Eersteling en Roode Eersteling aanzienlijk lager en bij de rassen Dorst en Eigenheimer nog weer aanmerkelijk lager.

Een beschrijving van de rassen werd dit jaar niet gemaakt. Samenvattend kunnen we vaststellen, dat het ras van der Slikke dit jaar beslist beter voldeed dan de Eersteling, zoodat een verdere beproeving van dit ras gewenscht is. Ook het ras Rietsema maakte een goeden indruk, hoewel het iets minder vroeg schijnt te zijn.

De verschillende waarnemingen werden in hoofdzaak verricht door hoofdassistent Debets en assistent van Caalen onder leiding van Ir. Astrego.

Samenvatting van de resultaten van de aardappelrassenproeven in de jaren 1941 tot en met 1944.

In tabel 28 is een overzicht gegeven van de totaal opbrengsten, die in de verschillende jaren bij de diverse beproefde vroege aardappelrassen verkregen werden (opgegeven per of omgerekend op 81 m²). Hieruit blijkt, dat tusschen de resultaten, die in de verschillende jaren verkregen werden, vaak geen overeenstemming heerscht. Het is daarom jammer, dat althans de betere rassen niet elk jaar beproefd konden worden. Het trekken van definitieve conclusies is daardoor nog niet mogelijk.

Toch blijkt uit deze tabel reeds duidelijk, dat er slechts weinig rassen zijn, die de Eersteling en de Roode Eersteling evenaren of overtreffen. In 1941 waren er slechts 2 rassen, die de Eersteling evenaarden, n.l. Frühbote (voor zoover maat 35-45 mm als pootgoed gebruikt was) en Magneto. In 1942 bleef de opbrengst van Magneto echter aanzienlijk onder die van Eersteling, terwijl in 1943 de opbrengst van Magneto eveneens lager was. Frühbote werd verder alleen in 1943 geteeld en gaf toen zelfs een aanzienlijk hogere opbrengst dan Eersteling. In 1943 maakte de Eersteling echter een minder goeden indruk. Er waren toen verschillende rassen, die ongeveer evenveel opbrachten, terwijl behalve de Frühbote ook het ras Primula een aanzienlijk hogere opbrengst opleverde. Dit ras, dat in 1943 verreweg de hoogste opbrengst gaf, is in geen enkel ander jaar beproefd. Zooda als we reeds gezien hebben stond in 1944 het ras van der Slikke aan den top, welk ras echter in nog geen enkel ander jaar beproefd was. Het ras Rietse-

na bracht in dit jaar ook aanzienlijk meer op dan de Eersteling, maar stond in 1943 zelfs nog iets bij dit ras ten achter. Het was toen één van de minst goede rassen. De rassen Primula, van der Slikke en Frühbote zouden zeker nog eens in een nieuwe proef met de Eersteling vergeleken moeten worden, en wellicht komen hiervoor ook nog eenige andere vroege aardappelrassen in aanmerking.

In tabel 29 is tenslotte nog aangegeven, welk percentage van den totaal oogst bij elk ras telkenjare op de 1ste oogstdatum verkregen werd. Dit percentage verschilde in de diverse jaren nogal wat. Het was in 1943 en in 1941 (op den Proeftuin) het hoogst. De rassen Eersteling en Eoode Eersteling behoorden steeds tot de vroegste rassen. Het ras Magneto was in 1941 zeer laat en in 1943 zeer vroeg. Het ras Eigenheimer was in het bijzonder in 1943 aan den laten kant. Toch zijn de verschillen in percentages tusschen de diverse rassen niet groot.

Naaldwijk, September 1946.

Ir. IJ. van Koot.

Noord.

61	60	41	40	21	20	1
		v.d. Slikke			Hersteling	
62	59	42	39	22	19	2
		Eigenheimer			Roode Hersteling	
63	58	43	38	23	18	3
		Rietsema			Nederlander	
	57	44	37	24	17	4
		Roode Hersteling			Rietsema	
	56	45	36	25	16	5
		Hersteling			Eigenheimer	
	55	46	35	26	15	6
		Nederlander			Dorst	
	54	47	34	27	14	7
		Rietsema			v.d. Slikke	
	53	48	33	28	13	8
		v.d. Slikke			Nederlander	
	52	49	32	29	12	9
		Roode Hersteling			Hersteling	
	51	50	31	30	11	10
		Eigenheimer			Dorst	

st
ord-
ndsche-
jkOost
haag

greppel

Zuid.

Aard der waarneming: Bepaling percentage opgekomen aardappelen.

Datum: 19 April 1944.

Noord.

61	60	41	40	21	20	1
0	0	0	0	30	50	30
62	59	42	39	22	19	2
5	15	15	10	10	10	20
63	58	43	38	23	18	3
0	5	5	0	20	20	20
	57	44	37	24	17	4
	5	10	30	10	10	10
	56	45	36	25	16	5
	50	10	10	15	15	15
	55	46	35	26	15	6
	5	5	5	5	5	10
	54	47	34	27	14	7
	10	10	5	10	5	10
	53	48	33	28	13	8
	25	25	10	15	25	10
	52	49	32	29	12	9
	0	0	0	20	20	15
	51	50	31	30	11	10
	0	0	0	15	15	15

Oost
haag

greppel

Zuid.

t
rd-
dsche-
k

Aard der waarneming: Depaling percentage opgekomen aardappelen.

Datum: 26 April 1944.

Noord.

61	60	41	39	21	20	1
75	60	65	50	90	65	100
62	59	42	39	22	19	2
35	100	100	90	65	90	100
63	58	43	38	23	18	3
95	85	60	55	85	95	90
	57	44	37	24	17	4
	85	85	90	40	85	30
	56	45	36	25	16	5
	100	90	90	85	95	95
	55	46	35	26	15	6
	95	75	80	80	90	85
	54	47	34	27	14	7
	75	65	75	65	75	80
	53	48	33	28	13	8
	90	90	90	70	90	85
	52	49	32	29	12	9
	75	65	70	90	95	95
	51	50	31	30	11	10
	95	80	85	85	80	75

Oost
haag

greppel

Zuid.

t
rd-
dsche-
k

Aard der waarneming: Bepaling percentage opgekomen aardappelen.
 Datum: 3 Mei 1944.

Noord.

61	60	41	40	21	20	1
100	90	90	95	100	100	100
62	59	42	39	22	19	2
100	100	100	100	100	100	100
63	58	43	38	23	18	3
100	100	100	95	100	100	100
	57	44	37	24	17	4
	100	100	100	100	100	100
	56	45	36	25	16	5
	100	100	100	100	100	100
	55	46	35	26	15	6
	100	100	100	100	100	100
	54	47	34	27	14	7
	100	100	100	90	100	100
	53	48	33	28	13	8
	95	95	100	100	100	100
	52	49	32	29	12	9
	100	95	100	100	100	100
	51	50	31	30	11	10
	100	100	100	100	100	100

Oost
haag

t
rd-
dsche-
k

greppel

Zuid.

Aard der waarneming: Aantal open plaatsen in de veldjes.

Datum: 24 Mei 1944.

Noord.

61	60	41	40	21	20	1
0	3x+3	3x+3	1x+1	0	0	0
62	59	42	39	22	19	2
1	0	0	3x	3x	2x	0
63	58	43	38	23	18	3
0	0	0	4x+1	0	0	1x
	57	44	37	24	17	4
	2x	0	0	1x+1	0	1x
	56	45	36	25	16	5
	0	0	1x	0	0	0
	55	46	35	26	15	6
	1x	0	0	3x	2x	0
	54	47	34	27	14	7
	0	1x+1	0	2x+4	4x	2
	53	48	33	28	13	8
	2x+1	0	1x+2	1x	0	0
	52	49	32	29	12	9
	0	3	1	0	0	3x
	51	50	31	30	11	10
	0	1x	0	4x	2x	0

Oost
haagx wil zeg-
gen, aard-
appelplant
staat zwak.

greppel

Zuid.

st
ord-
idsche-
jk

Aardappelproefveld. 1944.

6.

Aard der waarneming: Aantal open plaatsen in de randrijen der veldjes.

Datum: 24 Mei 1944.

Noord.

61	60	41	40	21	20	1
0	2x+1	1x+1	5x+1	0	0	0
62	59	42	39	22	19	2
1x	0	0	0	3x	3x	0
63	58	43	38	23	18	3
0	0	0	0	0	0	0
	57	44	37	24	17	4
	1	0	0	0	0	0
	56	45	36	25	16	5
	0	0	0	0	0	0
	55	46	35	26	15	6
	0	0	0	1	0	1x
	54	47	34	27	14	7
	0	0	0	1x+1	6x	0
	53	48	33	28	13	8
	1	2	1	0	1x	1x
	52	49	32	29	12	9
	2x	1x+1	1x	0	0	0
	51	50	31	30	11	10
	0	0	0	1x	0	0

Oost
haag

x wil zeg-
gen aard-
appelplant
staat zwak.

greppel

Zuid.

st
ord-
dsche-
jk

Aardappelrassenproefveld 1944.

Aard der waarneming: Aantal open plaatsen in de veldjes.

Datum: 7 Juni 1944.

Noord.

61	60	41	40	21	20	1
0	3x+1	3+1x	1	0	0	1
62	59	42	39	22	19	2
0	0	0	0	3x	1x	0
63	58	43	38	23	18	3
0	1x	0	0	0	0	0
	57	44	37	24	17	4
	1x	0	0	1+3x	0	0
	56	45	36	25	16	5
	3x	0	0	3x	0	0
	55	46	35	26	15	6
	1	0	0	0	1	0
	54	47	34	27	14	7
	0	1	0	4	1x	1
	53	48	33	28	13	8
	2x	0	1+1x	1x	0	0
	52	49	32	29	12	9
	0	2+1x	0	3x	0	0
	51	50	31	30	11	10
	0	1x	0	3x	1x	0

Oost
haag

x wil zeg-
gen aard-
appelplant
staat zwak.

it
rd-
dsche-
k

greppel

Zuid.

Aardappelrasenproefveld: 1944.

8.

Aard der waarneming: Aant-1 open plaatsen in de randrijen der veldjes.

Datum: 7 Juni 1944.

Noord.

61	60	41	40	21	20	1
0	1	1	2x	1	0	0
62	59	42	39	22	19	2
0	0	0	0	0	1x	0
63	58	43	38	23	18	3
0	0	0	0	0	1x	0
	57	44	37	24	17	4
	1	0	0	0	0	0
	56	45	36	25	16	5
	1x	0	0	0	0	0
	55	46	35	26	15	6
	0	0	0	1	0	0
	54	47	34	27	14	7
	0	0	0	2x	0	0
	53	48	33	28	13	8
	1	2	0	0	0	0
	52	49	32	29	12	9
	0	1	0	0	0	0
	51	50	31	30	11	10
	0	0	0	1	0	0

Oost
haag

x wil zeg-
gen aard-
appelplant
staat zwak.

greppel

Zuid.

st
ard-
dsche-
jk

Aard der waarneming: Vlugheid van eerste loofontwikkeling.

Datum: 3 Mei 1944.

Noord.

61	60	41	40	22	20	1
7	5	4	5	8	8	7
62	59	42	39	22	19	2
7	8	9	9	6	7	7
63	58	43	38	23	18	3
8	7	6	6	8	7	7
	57	44	37	24	17	4
	6	8	7	6	6	6
	56	45	36	25	16	5
	9	8	8	7	7	7
	55	46	35	26	15	6
	8	8	8	6	5	6
	54	47	34	27	14	7
	7	6	7	5	5	6
	53	48	33	28	13	8
	9	9	7	6	6	7
	52	49	32	29	12	9
	7	6	8	8	8	8
	51	50	31	30	11	10
	7	7	8	5	5	6

t
rd-
dsche-
k

Oost
haag

greppel

Zuid.

Aardappelrassenproefveld 1944.

10.

Aard der waarneming: Loofontwikkeling, een week na de nachtvorstbeschadiging.
Datum: 17 Mei 1944.

Noord.

61	60	41	40	21	20	1
5	7	7	6	7½	7	6
62	59	42	39	22	19	2
6	7	7	7	5½	5	4
63	58	43	38	23	18	3
7	7	6	5	7	6	5
	57	44	37	24	17	4
	7	6	6	6	5	4
	56	45	36	25	16	5
	8	7	6	6	5	5
	55	46	35	26	15	6
	7	6	6	7	6	5
	54	47	34	27	14	7
	7	6	7	7	6	4
	53	48	33	28	13	8
	8	6	7	7	6½	5
	52	49	32	29	12	9
	7	6	7	7	6	5
	51	50	31	30	11	10
	8	7	7	6	5	5

Oost
haag

st
rd-
dsche-
jk

greppel

Zuid.

Aard der waarneming: Loofontwikkeling.

Datum: 24 Mei 1944.

Noord.

61	60	41	40	21	20	1
7	7	6	6	6	7	5
62	59	42	39	22	19	2
8	9	9	8	6	5	4
63	58	43	38	23	18	3
9	9	8	7	7	6	5
	57	44	37	24	17	4
	8	8	7	5	5	4
	56	45	36	25	16	5
	8	9	7	7	6	6
	55	46	35	26	15	6
	8	7	7	6	6	5
	54	47	34	27	14	7
	8	7	8	5	5	5
	53	48	33	28	13	8
	7	8	7	7	7	6
	52	49	32	29	12	9
	8	7	8	7	7	6
	51	50	31	30	11	10
	8	8	8	5	5	6

Oost
haag

greppel

Zuid.

st
rd-
dsche-
k

Aardappelrassenproefvelden 1944.

12.

Aard der waarneming: Loofontwikkeling.

Datum: 7 Juni 1946.

Noord.

61	60	41	40	22	20	1
10	10	10	9	5	5	5
62	59	42	39	22	19	2
10	10	10	10	5	5	5
63	58	43	38	23	18	3
10	8	9	10	7	7	6
	57	44	37	24	17	4
	8	7	7	6	6	6
	56	45	36	25	16	5
	7	8	7	7	8	7
	55	46	35	26	15	6
	9	9	8	6	6	6
	54	47	34	27	14	7
	10	9	9	7	7	7
	53	48	33	28	13	8
	9	10	10	8	8	7
	52	49	32	29	12	9
	9	9	9	7	7	6
	51	50	31	30	11	10
	10	10	10	8	7	7

d-
sche-

Oost
haag

greppel

Zuid.

Aard der waarneming: Stand van het gewas.

Datum: 26 April 1944.

Noord.

61	60	41	40	21	20	1
o.	o.	o.	z.o.	z.o.	o.	o.
62	59	42	39	22	19	2
o.	o.	g.	o.	z.o.	z.o.	z.o.
63	58	43	38	23	18	3
o.	z.o.	z.o.	z.o.	o.	o.	o.
	57	44	37	24	17	4
	o.	z.o.	z.o.	z.o.	z.o.	z.o.
	56	45	36	25	16	5
	g.	o.	o.	o.	g.	g.
	55	46	35	26	15	6
	z.o.	z.o.	o.	z.o.	z.o.	o.
	54	47	34	27	14	7
	o.	z.o.	z.o.	z.o.	z.o.	z.o.
	53	48	33	28	13	8
	o.	g.	o.	z.o.	z.o.	o.
	52	49	32	29	12	9
	z.o.	z.o.	z.o.	z.o.	o.	o.
	51	50	31	30	11	10
	z.o.	z.o.	z.o.	z.o.	z.o.	z.o.

Oost
haag

g. = gelijk.
o. = ongelijk
z.o. = zeer
ongelijk

d-
sche-

greppel

Zuid.

Aardappelrassenproefveld 1944.

14.

Aard der waarneming: % door nachtvorst beschadigde planten.

Datum: 10 Mei 1944.

Noord.

61	60	41	40	22	20	1
10	20	50	50	40	80	90
62	59	42	39	22	19	2
20	80	90	100	50	90	100
63	58	43	38	23	18	3
10	15	20	5	30	70	100
	57	44	37	24	17	4
	10	70	10	20	70	90
	56	45	36	25	16	5
	20	30	5	40	70	90
	55	46	35	26	15	6
	10	60	10	30	80	90
	54	47	34	27	14	7
	10	30	10	10	60	80
	53	48	33	28	13	8
	30	50	5	20	40	85
	52	49	32	29	12	9
	10	60	10	30	40	80
	51	50	31	30	11	10
	10	30	5	40	70	80

Oost
haag

greppel

Zuid.

rd-
ische-

Noord.

61	60	41	40	21	20	1	
matig	goed	goed	goed	goed	goed	goed	
62	59	42	39	22	19	2	
matig	goed	goed	goed	matig	matig	slecht	
63	58	43	38	23	18	3	
goed	goed	goed	goed	goed	goed	matig	
	57	44	37	24	17	4	
	goed	goed	goed	goed	matig	matig	
	56	45	36	25	16	5	Oost haag
	goed	goed	goed	goed	matig	matig	
	55	46	35	26	15	6	
	goed	goed	goed	goed	goed	matig	
	54	47	34	27	14	7	
	goed	goed	goed	goed	matig	matig	
	53	48	33	28	13	8	
	goed	goed	goed	goed	goed	matig	
	52	49	32	29	12	9	
	goed	goed	goed	goed	goed	matig	
	51	50	31	30	11	10	
	goed	goed	goed	matig	matig	matig	

greppel

Zuid.

i-
sche-

Aard der waarneming: Aanwezigheid van bloemen en bloemknoppen.

Datum: 14 Juni 1944.

Noord.

61	60	41	40	21	20	1
bl	0	0	0	0	0	0
62	59	42	39	22	19	2
bl	bl	bl	bl	0	0	0
63	58	43	38	23	18	3
bl	kn	kn	bl	kn	bl	kn
	57	44	37	24	17	4
	kn	kn	kn	kn	kn	kn
	56	45	36	25	16	5
	kn	bl	kn	kn	kn	kn
	55	46	35	26	15	6
	kn	kn	kn	kn	kn	kn
	54	47	34	27	14	7
	kn	kn	kn	kn	kn	kn
	53	48	33	28	13	8
	0	0	0	kn	kn	kn
	52	49	32	29	12	9
	kn	kn	kn	bl	bl	kn
	51	50	31	30	11	10
	bl	bl	bl	bl	kn	kn

bl = begin
bloei
kn = bloem-
knoppen
0 = geen
bloemknoppen
en geen
bloemen

Oost
haag

West
Noord-
landsche-
dijk

greppel

Zuid.

Aardappelrassenproefveld 1944.

17.

Aard der waarneming: Schurftaentasting (schaal van de P.D.).

Datum: 5 Juli (1e oogstdatum).

Noord.

61	60	41	40	21	20	1
$\frac{1}{2}$			$\frac{1}{2}$			$\frac{1}{2}$
62	59	42	39	22	19	2
			$\frac{1}{2}$			0
63	58	43	38	23	18	3
			$\frac{1}{2}$			0
	57	44	37	24	17	4
			0			$\frac{1}{2}$
West Noord- landsche- dijk	56	45	36	25	16	5
			$\frac{1}{2}$			$\frac{1}{2}$
	55	46	35	26	15	6
			$\frac{1}{2}$			$\frac{1}{2}$
	54	47	34	27	14	7
			$\frac{1}{2}$			$\frac{1}{2}$
	53	48	33	28	13	8
			$\frac{1}{2}$			$\frac{1}{2}$
	52	49	32	29	12	9
			0			$\frac{1}{2}$
	51	50	31	30	11	10
			0			$\frac{1}{2}$

Oost
haag

greppel

Zuid.

Aard van de waarneming: Opbrengst per veldje in kg (maat > 45)

Datum: 5 Juli, 12 Juli en 20 Juli.

Noord.

Ge- oogst op 5 Juli	61 0	60 0	41 0	40 0	21 0	20 0	1 0
Ge- oogst op 12 Juli	62 5	59 0	42 0	39 0	22 0	19 0	2 0
Ge- oogst op 20 Juli	63 9	58 5	43 0	38 0	23 0	18 0	3 0
Oost nord- landsche- ljk		57 0	44 0	37 0	24 0	17 0	4 0
		56 0	45 0	36 0	25 0	16 0	5 0
		55 6	46 0	35 0	26 0	15 5	6 0
		54 0	47 4	34 0	27 0	14 0	7 0
		53 0	48 0	33 0	28 0	13 0	8 0
		52 0	49 0	32 0	29 0	12 0	9 0
		51 0	50 0	31 0	30 5	11 0	10 0

Oost
haag

greppel

Zuid.

Geoogst op
20 Juli

Geoogst op
12 Juli

Geoogst op
5 Juli

Geoogst op
20 Juli

Geoogst op
12 Juli

Geoogst op
5 Juli

Aard der waarneming: Opbrengst per veldje in kg (maat 35-45)

Datum: 5 Juli, 12 Juli en 20 Juli.

Noord.

	61	60	41	40	21	20	1
Ce- oogst op 5 Juli	13	40	23	16	23	19	22
62	59	42	39	22	19	2	
Ce- oogst op 12 Juli	25	25	13	7	18	12	15
63	58	43	38	23	18	3	
Ce- oogst op 20 Juli	17	24	32	12	15	21	5
	57	44	37	24	17	4	
	23	16	9	20	19	14	
st ord- dsche- jk	56	45	36	25	16	5	
	24	29	19	10	14	6	
	55	46	35	26	15	6	
	22	21	10	11	18	10	
	54	47	34	27	14	7	
	26	31	18	9	13	6	
	53	48	33	28	13	8	
	25	32	22	11	18	8	
	52	49	32	29	12	9	
	19	31	25	12	15	10	
	51	50	31	30	11	10	
	10	16	9	14	15	18	

Oost
haag

greppel

Zuid.

Geogst op
20 Juli

Geogst op
12 Juli

Geogst op
5 Juli

Geogst op
20 Juli

Geogst op
12 Juli

Geogst op
5 Juli

Aard der waarneming: Opbrengst per veldje in kg (maat 28-35)..

Datum: 5 Juli, 12 Juli, 20 Juli.

Noord.

Ge- oogst op 5 Juli	61	60	41	40	21	20	1
	1	6	5	5	6	3	1
Ge- oogst op 12 Juli	62	59	42	39	22	19	2
	2	9	6	10	4	3	2
Ge- oogst op 20 Juli	63	58	43	38	23	18	3
	3	6	5	2	8	7	5
st oord- ndsche- ijk		57	44	37	24	17	4
		4	5	2	5	6	3
Oost haag		56	45	36	25	16	5
		3	6	2	5	4	3
		55	46	35	26	15	6
		5	8	8	2	2	2
		54	47	34	27	14	7
		6	2	3	4	5	4
		53	48	33	28	13	8
		7	7	7	6	5	3
		52	49	32	29	12	9
		6	5	4	4	3	3
		51	50	31	30	11	10
		6	6	2	2	3	1

greppel

Zuid.

Geoo
g
st o
20 Juli

Geoo
g
st o
12 Juli

Geoo
g
st o
5 Juli

Geoo
g
st o
20 Juli

Geoo
g
st o
12 Juli

Geoo
g
st o
5 Juli

Aard der waarneming: opbrengst per veldje in kg (maat < 28).

Datum: 5 Juli, 12 Juli en 20 Juli.

Noord.

Ge- oogst op 5 Juli	61	60	41	40	27	20	1
	0	3	3	2	1	1	1
Ge- oogst op 12 Juli	62	59	42	39	22	19	2
	1	3	4	3	1	1	1
Ge- oogst op 20 Juli	63	58	43	38	23	18	3
	0	2	1	1	3	1	4
		57	44	37	24	17	4
		1	2	1	1	2	1
		56	45	36	25	16	5
		1	1	0	3	1	3
		55	46	35	26	15	6
		1	4	6	1	1	1
		54	47	34	27	14	7
		2	2	1	2	2	1
		53	48	33	28	13	8
		2	4	2	2	2	2
		52	49	32	29	12	9
		1	0	1	1	2	1
		51	50	31	30	11	10
		2	2	5	1	1	1

Oost
haag

st
ord-
dsche-
jk

Stoppel Zuid.

Geoogst op
20 Juli

Geoogst op
12 Juli

Geoogst op
5 Juli

Geoogst op
20 Juli

Geoogst op
12 Juli

Geoogst op
5 Juli

Aardappelrassenproefveld 1944.

Opbrengst in kg per ras op 5 Juli per 3 veldjes (= 27 m²).

Rassen	> 45	35-45	28-35	< 28	Totaal
Eersteling	-	50.5	6	2	58.5
Rode Eersteling	-	49	8	2	59
Nederlander	-	22.5	16	12	50.5
Rietsema	-	44	7.5	3	54.5
Eigenheimer	-	21	14.5	10	45.5
Dorst	-	41	4	1	46
v.d.Slikke	-	44	16	5	65
v.d.Slikke	-				

Naar de totale opbrengst vindt men dus:

- v.d.Slikke 1
 Rode Eersteling 2
 Eersteling 3.

Aardappelproefveld 1944.

Opbrengst in kg per ras op 12 Juli
per veldjes (= 27 m²).

Rassen	> 45	35-45	28-35	< 28	Totaal
Eersteling	-	61.5	11	3.5	76
Roode Eersteling	-	58	11.5	2.5	72
Nederlander	-	59.5	18.5	5.5	83.5
Rietsema	4	81	12.5	4	101.5
Eigenheimer	-	42.5	14.5	6	63
Dorst	9	57.5	5.5	2	74
v.d.Slikke	-	67	17	8	92

Naar de totale opbrengst vindt men dus:

- Rietsema 1
- v.d.Slikke 2 (geen bonken)
- Nederlander 3

Aardappelrassenproefveld 1944.

Opbrengst in kg per ras op 20 Juli per veldjes (= 27 m²).

Rassen	> 45	35-45	28-35	< 28	Totaal
Dersteling	-	58.0	12	2.5	72.5
Hoode Dersteling	-	59.0	14	2.5	75.5
Nederlander	5.5	47.5	18.5	6	77.5
Rietsema	4.5	68.5	16	3.5	92.5
Eigenheimer	-	44.5	19.5	8	72
Dorst	13.5	41.5	7	1	63
v.d.Slikke	-	73.5	16	6	95.5

Naar de totale opbrengst vindt men dus:

v.d.Slikke 1 (geen bonken).
 Rietsema 2
 Nederlander 3.

Aardappelrassenproefveld 1944.

per 9 veldjes.
Totale opbrengst in kg per ras (= 81 m²).

Rassen	> 45	35-45	28-35	< 28	Totaal
Eersteling	-	170	29	8	207
Rode Eersteling	-	166	33.5	7	206.5
Nederlander	5.5	129.5	53	23.5	211.5
Rietsema	8.5	193.5	36	10.5	248.5
Eigenheimer	-	108	48.5	24	180.5
Dorst	22.5	140	16.5	4	183
v.d.Slikke	-	184.5	49	19	252.5

Naar de totale opbrengst vindt men dus:

- 1 v.d.Slikke
- 2 Rietsema
- 3 Nederlander
- 1 (geen bonken)

Samenvatting opbrengstgegevens voor elk ras.

Ras	Veld- je	> 45	35-45	28-35	< 28	samen	aantal pl. per veldje	gem. opbrengst per plant
Eerste- ling	1	-	21.5	1	1	23.4	36	0.65
	9	-	10	3	1	14	36	0.39
	12	-	14.5	2.5	1.5	18.5	36	0.51
	20	-	18.5	3	1	22.5	36	0.63
	21	-	22.5	5.5	1	29	36	0.81
	29	-	12	3.5	0.5	16	36	0.44
	36	-	19	2	0	21	36	0.59
	45	-	28.5	5.5	1.0	35	36	0.97
	56	-	23.5	3	1	27.5	36	0.74
		-	170	29	8	207		0.64

Ras	Veld- je	> 45	35-45	28-35	< 28	samen	aantal pl. per veldje	gem. opbrengst per plant
Hoode Eerste- ling	2	-	15	2	0.5	17.5	36	0.49
	19	-	12	2.5	1	15.5	36	0.43
	22	-	17.5	4	1	22.5	36	0.63
	32	-	25	4	0.5	29.5	36	0.82
	37	-	9	2	1	12	36	0.33
	44	-	15.5	4.5	1.5	21.5	36	0.60
	49	-	30.5	4.5	-	35	36	0.97
	52	-	18.5	6	0.5	25	36	0.70
	57	-	23	4	1	28	36	0.78
		-	166.	33.5	7	206.5		0.64

Ras	Veld- je	> 45	35-45	28-35	< 28	samen	aantal pl. per veldje	gem. opbrengst per plant
Nederlan- der	3	-	5	5	4	14	36	0.39
	8	-	7.5	3	2	12.5	36	0.35
	13	-	18	4.5	1.5	24	36	0.67
	18	-	20.5	6.5	0.5	27.5	36	0.76
	23	-	15	8	3	26	36	0.72
	28	-	11	6	2	19	36	0.53
	35	-	10	8	6	24	36	0.67
	46	-	21	7.5	3.5	32	36	0.89
	55	5.5	21.5	4.5	1	32.5	36	0.90
		5.5	129.5	53	23.5	211.5		0.65

Tabel 27, 2.

Ras	Veld- je	> 45	35-45	28-35	< 28	samen	aantal pl. per veldje	gem.opbrengst per plant
Rietsema	4	-	14	3	1	18	36	0.50
	17	-	19	5.5	1.5	26	36	0.72
	24	-	19.5	5	0.5	25	36	0.70
	34	-	18	2.5	1	21.5	36	0.60
	38	-	12	2	1	15	36	0.42
	43	-	31.5	5	1	37.5	36	1.04
	47	4	30.5	2	1.5	38	36	1.06
	54	-	25.5	5.5	1.5	32.5	36	0.90
	58	4.5	23.5	5.5	1.5	35	36	0.97
		8.5	193.5	36	10.5	248.5		0.77

Ras	Veld- je	> 45	35-45	28-35	< 28	samen	aantal pl. per veldje	gem.opbrengst per plant
Eigen- heimer	5	-	5.5	3	2.5	11	36	0.31
	16	-	13.5	3.5	1	18	36	0.50
	25	-	10	5	3	18	36	0.50
	31	-	9	2	5	16	36	0.44
	39	-	6.5	9.5	2.5	18.5	36	0.51
	42	-	13	5.5	3.5	22	36	0.61
	50	-	16	5.5	1.5	23	36	0.64
	51	-	10	6	2	18	36	0.50
	59	-	24.5	8.5	3	36	36	1.00
		-	108	48.5	24	180.5		0.56

Ras	Veld- je	> 45	35-45	28-35	< 28	samen	aantal pl. per veldje	gem.opbrengst per plant
Dorst	6	-	10	2	0.5	12.5	36	0.35
	10	-	18	1	0.5	19.5	36	0.54
	11	-	14.5	2.5	1	18	36	0.50
	15	4.5	18	1.5	0.5	24.5	36	0.68
	26	-	10.5	2	0.5	13	36	0.36
	30	4.5	14	2	0.5	21	36	0.58
	61	-	13	1	-	14	36	0.39
	62	4.5	25	1.5	0.5	31.5	36	0.88
	63	9	17	3	-	29.	36	0.81
		22.5	140	16.5	4	183.0		0.57

Samenvatting van de totaal opbrengst per ras.

1941

1942

1943

1944

Rassen	Opbrengst in kg omgerekend op 81 m ²		Opbrengst in kg per 81 m ²	Opbrengst in kg per 81 m ²	Opbrengst in kg per 81 m ²
	Proeftuin	's-Gravenzande			
Eersteling	77	188.5	341	315.5	207
Eersteling (v.Rijn)			279.5		
Rode Eersteling				322	206.5
Rode Eersteling (Brasma)	78	166.5	310.5		
Rode Eersteling (Matthijs)	90.5	161	331.5		
Rode Eersteling (v.Rijn)			295.5		
Eigenheimer	158.5	152	189	187	180.5
Blauwe Eigenheimer (v.Rijn)				201	
Frühbote	120	{ 28/35 } 134.5 { 35/45 } 185.5		355.5	
Magneto	84	182.5	292	314.5	
Dorst	135.5	152.5			183
Ceelblom	111	153.5	310.5	332.5	
Limosa	150	161.5	287.5		
Frührolle	123	159.5	333.5		
Beteka			264		
Ideaal (v.Rijn)			298	339	
Nederlander				302	211.5
Primula				425	
Rietsma				306	248.5
v.d.Slikke					252.5

Aardappelrassenproefvelden 1941 - + 1944.

Percentage van de totale oogst op de 1ste oogstdatum.

Rassen	1941		1942	1943	1944
	Proef- tuin	's-Graven- zande			
Eersteling	31	27	25	32	28
Eersteling (v.Rijn)			30		
Roode Eerste- ling(Brandsma)	35	27	26		
Roode Eerste- ling				31	29
Roode Eerste- ling(Matthijs)	32	30	27		
Roode Eerste- ling (v.Rijn)			24		
Eigenheimer	32	28	25	23	25
Blauwe Eigen- heimer (v.Rijn)				28	
Frühbote	36	27		32	
Magneto	34	19	26	39	
Dorst	34	28			25
Ceelblom	33	19	25	31	
Limosa	33	17	31		
Frühmölle	35	24	29		
Beteka			26		
Ideaal(v.Rijn)			24	33	
Nederlander				31	24
Prinula				30	
Rietsema				31	22
v.d.Slikke					26

Analysis of variance, designed to construct a quadratic table

	II	III	IV	son	7,669	1,831	3,336	1,472	21,257
staling	24	14	21	50	1.213	576	196	841	3.401
de herst.	17	20	12	60	1.368	324	900	144	3.600
erlander	14	13	24	51	941	156	169	576	2.601
tsam	18	22	15	55	1.033	324	484	225	3.026
enheimer	11	16	19	46	739	121	256	361	2.116
st	13	20	14	47	765	169	400	196	2.209
-lijke	11	31	23	65	1.611	121	961	529	4.222
	109	146	123	363	49.551	11.811	21.326	16.354	146.651

totalaans: $7,669 - \frac{146,651}{21} = 7,669 - 6,983,2 = 685,8$

rasaans: $\frac{21,257}{3} - 6,983,2 = 7,085,7 - 6,983,2 = 102,5$

blokkenans: $\frac{49,281}{3} - 6,983,2 = 16,427,0 - 6,983,2 = 9,443,8$

diets	breedte van	van kwadraten	strooiling	F	D	1 van
or	anmerkings-	der afwijkingen				
	lijkheden.					
son	6	101,5	16,2			
okken	2	103,2	51,6	1,32	3,80	6,88
soortblokken	12	475,1	38,1			
TOTAAL	20	685,8				

Verscheiden tabel

	v.d. lijke	soort- Erste- ling	erste- ling	diets- sam	eder- lander	erst	igen- heimer
de lijke	-						
soort- Erste- ling	2	-					
diets- sam	2	0	-				
eder- lander	3	2	1	-			
erst	5	3	3	1	-		
igen- heimer	6	4	4	3	1	-	
	8	5	4	3	2	0	-

$D = \sqrt{\frac{2 \times 38,1}{3}} = 5,1$

$W = \frac{D}{5,1}$

$W = \frac{D}{5,1 \times \sqrt{6}} = \frac{D}{12,7}$

Samen tabel.

	v.d. lijke	soort- Erste- ling	erste- ling	diets- sam	eder- lander	erst	igen- heimer
de lijke	-						
soort- Erste- ling	60	-					
diets- sam	60	50	-				
eder- lander	65	60	55	-			
erst	73	63	65	55	-		
igen- heimer	76	62	60	65	55	-	
	79	73	69	69	60	50	-

Analysis of variance, obtained 30 replications.

kwadraten tabel

assen	I	II	III	rom	15,832	3,389	4,120	8,323	44,022
ersteling	29	16	20	73	1,881	841	256	784	5329
roode Eersteling	23	25	28	76	1,936	529	625	784	5776
Nederlander	26	19	33	78	2,120	676	361	1,089	6084
Rietsema	25	32	35	92	2,874	625	1,024	1,225	8464
Eigenheimer	18	18	36	72	1,944	324	324	1,296	5184
Dorst	13	21	29	63	1,451	169	441	841	3969
v.d.Slikke	15	33	48	96	3,610	225	1,080	2,304	9216
	149	104	237	550	105,286	22,201	26,906	56,179	320,500

totaalson: $15,832 - \frac{302,500}{21} = 15,832 - 14,404,8 = 1427,2$

rasensom: $\frac{44,022}{3} = 14,404,8 = 14,674 - 14,404,8 = 269,2$

blokkensom: $\frac{105,286}{7} - 14,404,8 = 15,040,9 - 14,404,8 = 636,1$

variabele	graden van	som kwadraten				
factor	onafhanke- lijkheid	der afwijkingen	strooing	F	5/ punt	1/ punt
assen	6	269,2	44,9	1,03	3,00	4,82
blokken	2	636,1	318,1	7,31	3,88	6,93
assen x Blokken	12	521,9	43,5			
	20	1427,2				

Verschillen tabel.

	v.d. Slikkesema	Riet- sema	Neder- lander	Roode Eerste- ling	Eerste- ling	Eigen- heimer	Dorst
v.d.Slikke	-						
Rietsema	1	-					
Nederlander	6	5	-				
roode Eerste- ling	7	5	1	-			
ersteling	8	6	2	1	-		
Eigenheimer	8	7	2	1	0	-	
Dorst	11	10	5	4	3	3	-

$M = \sqrt{2 \times \frac{43,5}{3}} = 5,4$

$Z = \frac{D}{5,4}$

$W = \frac{D}{5,4 \times \sqrt{6}} = 13,2$

Kansen tabel.

	v.d. Slikke	Rietsema	Neder- lander	Roode Eerste- ling	Eerste- ling	Eigen- heimer	Dorst.
v.d.Slikke	-						
Rietsema	54	-					
Nederlander	75	72	-				
roode Eersteling	78	72	54	-			
ersteling	81	75	59	54	-		
Eigenheimer	81	78	59	54	50	-	
Dorst	87	85	72	68	64	64	-

Analysis of variance, totale opbrengst.

kwadraten tabel

en	I	II	III	som	113.245	25.245	10.077	48.523	325.72
teling	76	49	84	209	15.233	5.776	2.401	7.056	43.68
e Eersteling	57	90	62	209	15.193	3.249	8.100	3.844	43.68
rlander	68	56	89	213	15.681	4.624	3.136	7.921	45.36
sema	69	92	88	249	20.969	4.761	8.464	7.744	62.00
nheimer	47	57	77	181	11.387	2.209	3.249	5.929	32.76
t	51	59	75	185	11.707	2.601	3.481	5.625	34.22
Slikke	45	106	102	253	23.075	2.025	11.246	10.404	64.00
	413	509	577	1499	762.579	170.569	259,081	1332.929	2247.00

totaalsom: $113.845 - \frac{2,247.001}{21} = 113.845 - 107.000,0 = 6.845,0$

assensom: $\frac{325.727}{3} - 107.000 = 108.575,7 - 107.000 = 1.575,7$

blokkensom: $\frac{762.579}{7} - 107.000 = 108.939,9 - 107.000 = 1.939,9$

atie	raden van onafhankelijkheid	som kwadraten der afwijkingen	strooing	F	5% punt	1% punt
sen	6	1.575,7	262,6	1,01	3,00	4,82
ken	2	1.939,9	970	3,72	3,83	6,93
sen x						
Blokken	12	3.329,4	277,5			
totaal	20	6.845,0				

Analysis of variance.

Verschillen tabel.

	v.d. Slikke	riet-sema	Neder-lander	er-sterste-ling	Hoode Eerste-ling	orst	eigen-heimer.
Slikke	-						
tsema	1	-					$M = \sqrt{\frac{2 \times 277,5}{3}} = 1,9$
erlander	13	12	-				$2 = \frac{D}{13,6}$
steling	15	13	1	-			
de Eersteling	15	13	1	0	-		
st	23	21	9	8	8	-	$\sqrt{\frac{D}{13,6 \times 2,5}} = \frac{D}{34}$
enheimer	24	23	11	9	9	1	

Vansen tabel.

	v.d. Slikke	riet-sema	Neder-lander	er-sterste-ling	Hoode Eerste-ling	orst	eigen-heimer.
Slikke	-						
tsema	52	-					
erlander	72	71	-				
steling	73	73	92	-			
de Eersteling	75	73	82	50	-		
st	84	82	66	65	65	-	
enheimer	83	85	69	66	66	52	

Gewone middelbare foutrekening van de totale opbrengst.

Verschillen tabel.

xxxxxxx	v.d. Slikke	Riet- sema	Neder- lander	Erste- ling	Roode Erste- ling	Dorst	Eigen- heimer.
v.d.Slikke	-						
Rietsema	1	-					
Nederlander	13	12	-				
Ersteling	15	13	1	-			
Roode Ersteling	15	13	1	0	-		
Dorst	23	21	9	8	8	-	
Eigenheimer	24	23	11	9	9	1	-

Kansen tabel.

	v.d. Slikke	Rietsema	Neder- lander	Erste- ling	Roode Erste- ling	Dorst	Eigen- heimer.
v.d.Slikke	-						
Rietsema	51	-					
Nederlander	67	79	-				
Ersteling	66	76	52	-			
Roode Ersteling	68	78	52	50	-		
Dorst	77	90	72	67	67	-	
Eigenheimer	78	91	75	69	69	52	-